

Det norske Folks Historie

fremstillet

af

P. A. Munch.

Anden Hovedafdeling. Unionsperioden.

Deyr fé
deyja frændr,
deyr sjálfir it sama;
ek veit einn
at aldri deyr:
dómr um dauðan hvern.

Hávamál.

Förste Deel.

Christiania.

Chr. Tønsbergs Forlag.

Ø. Tønsbergs Bogtrykkeri.

1862.

at gjøre mindste Bemærkning, og aabenbart uden at ansee det som nogen Plet paa hans Navn, at han under sit lange Ophold hos Erkebiskop Jorund i Norge havde en Søn med et Fruentimmer fra Borgund, ved Navn Thurid Arnesdatter, og hvad mere er, at den samme Thurid havde en Søn med Sira Salomon, der senere blev Biskop i Oslo ¹⁾). Disse Feiltrin hindrede dem saaledes ikke fra, begge to at opnaa den biskopelige Verdighed. Laurentius's Søn, der heed Arne, blev siden en flink Latiner, og gik ind i Thingeyre Kloster samtidigt med ham selv, men han skal siden have forfaldet til Drukkenskab. Laurentius og Salomons Exempler ere vistnok langt fra at være enestaaende, idetmindste finde vi saa mange Pavebulla fra de Tider, hvorved Sønner af Geistlige befries fra den dem paabvilende Illegimitetens Plet, og kjendes gode nok til at kunne modtage højere geistlige Verdigheder ²⁾). Laurentius er ogsaa efter sin Død bleven merkkelig derved, at hans Levnet er beskrevet, saaledes som nys antydet, i en egen Saga, formodentlig af hans Lærling og Ven, Presten Einar Havlidesøn, der ogsaa har efterladt Annales. Denne er den sidste historiske Saga, som paa Island er forfattet.

Som en Prøve paa, hvor stor Overtroen i hine Tider endnu var, ej alene blandt Folket, men og blandt den højere Geistlighed, maa vi her omtale en Hæxe-Proces, der i Maret 1325 blev ført i Bergen, ved Biskop Audfinns egen Foranstaltning. Audfinn udstedte to Breve derom, hvoraf der endnu findes Afskrifter. I det første bekendtgjør han, at omkring den 13de Januar 1325 kom det i stort Omtale, ogsaa blandt forstandige Folk, og tilsidst til hans Kundskab, at en vis Magsbild med det besynderlige Tilnavn Tregagaas, „nedtrykt af Wildfarellers Blindhed, og ved sin urolige Natur fremmed for Guds Dyrkelse“, ej alene havde lagt Planer til at skade Ustyldige paa Liv og Ære, men ogsaa var henfalden til Kjæteri og Overtro. Og da han nu ej kunde lade dette gaa hen uden at anstille Undersøggelser, lod han hende indstævne for sig til den 28de s. M. Hun mødte, men fragik aldeles Sandheden af de Punkter, hvorfor hun beskyldtes. Biskopen lod da fire stjellige Mænd, tre fra Fuse, en fra Haalandsdals Sogn — hun har altsaa selv været fra denne Kant — indkalde til Forhør og Vidnesbyrd, medens imidlertid hun selv blev sat i Forvaring. De indfandt sig til bestemt Tid, d. 5te Februar,

¹⁾ Laurentius's Saga Cap. 16.

²⁾ 3 Laur. S. her ovf. Cap. 30 nævnes ogsaa flere islandske Prestesønner, hvilke Biskop Audun meddeelte Dispensation, blandt dem var den ovennævnte Einar Havlidesøn, hvis Fader Havlide, Prest paa Breidabolskald, var Biskop Auduns synderlige Ven. Biskop Audun havde ogsaa selv en Datter, som det ovenfor er nævnt.

og vidnede nu, at hun allerede engang forrige Høst havde fortalt om sig selv heel besynderlige Ting, nemlig at hun havde anvendt magiske Kunster og Besvergelses for at faa en vis Vaard til at forlade sin Hustru Bergsjot (paa hvem Ragnhild var skinsyg) strax efter Bryllupet. Hun havde saaledes i første Bryllupsnat skjult i deres Seng fem Brød og fem Erter, og stillet et Sverd ved Hovedgjerdet, idet hun ogsaa selv gjemte sig ved Sengen, fremsigende denne Besvergelse: hritt ek ifrá mér Gónduls óndum; einn þér í bak biti, annarr í brjóst þér biti, þridi snúi uppá þik heist ok ófund! berbed skulde man spytte paa Vedkommende. Og ved hendes Tilskyndelser stilte virkelig Vaard sig fra Bergsjot, og reiste til Haalogaland, hvor hun sagde at hun selv skulde oppebie ham, altsaa vel efterat have begivet sig did paa Hereviis. Alt dette og mere andet maatte hun selv tilstaa, da hun nogle Dage efter atter blev bragt frem for Biskopen ¹⁾. I det andet Brev, der mangler Datering, bekjendtgjær Biskopen, at da Ragnhild efter længere Fængsel, imidlertid „óver al Maade havde spærget sig med Vaagen, Græden, Bønner og Fasten“, og ydmygt havde anholdt om at Biskopen vilde lade hende slippe med en passelig Poenitens, ligesom han og havde bragt i Erfaring, at hun paa den Tid, da Alt det ovenomtalte skete, ej havde været ved sin fulde Fornusts Brug, havde han, efter forud modtagen Sed af hende, hvorved hun affvor alle sine Vildfarelser, paalagt hende den strenge Poenitens, at hun to Dage hver Uge, Mar efter Mar, samt Marsdagen, paa hvilken Forbrydelsen var begaaet, skulde faste paa Vand og Brød, men derhos i de tre Uger før St. Hans og de tre Uger før St. Michels-Dag skulde faste paa sedvanlig Maade, samt endelig at hun i syv Mar skulde valse til hellige Steder udenfor Norge. Overtraadte hun noget af disse Punkter, skulde hun betragtes som tilbagefalden i Kjetteri, og overleveres den verdslige Domstol til Afstraffelse ²⁾. Man kan ikke undres saa meget over at saadant i de Tider kunde finde Sted, naar vi see, at Hereprocesser forekom i Norge lige ned i det 17de Aarhundrede.

20. Kong Magnus's Stilling som Unionskonge og de dermed forbundne Vanskeligheder. Han erhverver Skaane.

Da Kong Magnus tiltraadte Regjeringen, var han, som sagt, kun

¹⁾ Flere af hendes Tilnaaelser lade sig ej pæfende gjengive. Hun oplyste tilige, at hun i sin Ungdom havde lært disse kjetteriske Besvergelses af en Mand ved Navn Serle Suff.

²⁾ Brevene findes i Afstriften af den bergenske Copibog, Barthol. E. S. 87—98, og er derefter aftrykte i Samll. t. d. n. J. etc. V. S. 479—484.